

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יז עמוד ב
משנה. בית שמאי אומרים: אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום...

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח עמוד א
גמרא. מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתן? - אמר רב יוסף: רבי היא, דתניא: אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים - האחרון חייב, דברי רבי. רבי יוסי אומר: אינו חייב עד שיגבל. אמר ליה אביי: ודילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי - אלא בקמח דבר גיבול הוא, אבל דיו דלאו בר גיבול הוא - אימא ליחייב! - לא סלקא דעתך, דתניא: אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים - האחרון חייב, דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: עד שיגבל. ודילמא: מאי אפר - עפר, דבר גיבול הוא. - והתניא: אפר, והתניא: עפר! - מידי גבי הדדי תניא?

רש"י מסכת שבת דף יח עמוד א
מאן תנא נתינת מים לדיו - ואף על פי שלא גיבל הדיו - זו היא שרייתן, והוי לישא דידיה בהכי, ומיחייב משום לש, דהא מתניתין ליכא גבול, ואפליגו בה מבעוד יום, מכלל דבשבת חייב חטאת הוא.
האחרון חייב - משום לש, שהוא אב מלאכה.
אפר - לאו בר גיבול הוא.
עפר - בר גיבול הוא לטיט של בנין.
והא תניא - תרתי מתניתא, חדא דאפר וחדא דעפר.
מידי גבי הדדי תנינהו - חדא תניא רבי חייא, וחדא תניא רבי אושעיא, וחדא מינייהו תניא לעפר בלשון אפר.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנה עמוד ב
משנה. אין אובסין את הגמל, ולא דורסין, אבל מלעיטין. ואין מאמירין את העגלים, אבל מלעיטין. ומהלקטין לתרנגולין, ונותנין מים למורסן, אבל לא גובלין, ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובר, אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין, ולפני יוני הרדיסיות.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנה עמוד ב
מהלקטין לתרנגולין כו'. אמר אביי: אמריתא קמיה דמר, מתניתין מני? ואמר לי: רבי יוסי בר יהודה היא, דתניא: אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים - האחרון חייב, דברי רבי. רבי יוסי בר יהודה אומר: אינו חייב עד שיגבל. - דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם - אלא קמח דבר גיבול הוא, אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא - אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה? - לא סלקא דעתך, דתניא בהדיא: אין נותנין מים למורסן, דברי רבי. רבי יוסי בר יהודה אומר: נותנין מים למורסן. תנו רבנן: אין גובלין את הקלי ויש אומרים גובלין. מאן יש אומרים? אמר רב חסדא:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד א
רבי יוסי ברבי יהודה היא. והני מילי - הוא דמשני. היכי משני? אמר רב חסדא: על יד על יד. ושוי שבוחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי. והאמרת אין גובלין! לא קשיא, הא - בעבה, הא - ברכה. והני מילי - הוא דמשני. היכי משני? אמר רב יוסף: בחול נותן את החומץ ואחר כך נותן את השתית, בשבת - נותן את השתית ואחר כך נותן את החומץ. לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי נשיה דקא גביל וספי ליה לתוריה, בטש ביה. אתא אבוא אשכחיה, אמר ליה: הכי אמר אבוא דאמך משמיה דרב, ומנו - רבי ירמיה בר אבא: גובלין ולא מספין. ודלא לקיט בלישניה - מהלקיטין ליה. והני מילי - הוא דמשני. היכי משני? אמר רב ימר בר שלמיא

משמיה דאביי: שתי וערב. והא לא מערב שפיר! - אמר רב יהודה: מנערו לכלי. כתיב אפינקסיה דזעירי: אמרית קדם רבי, ומנו - רבי חייא, מהו לגבל? אמר: אסור. מהו לפרק? - אמר: מותר. אמר רב [מנשיא]: חד קמי חד, תרי קמי תרי - שפיר דמי, תלתא קמי תרי - אסור. רב יוסף אמר: קב ואפילו קביים. עולא אמר: כור ואפילו כוריים. כתיב אפינקסיה דלוי: אמרית קדם רבי, ומנו - רבינו הקדוש, על דהוו גבלין שתיתא בבבל, והוה צוח רבי, ומנו - רבינו הקדוש, על דהוו גבלין שתיתא, ולית דשמיע ליה, ולית חילא בידיה למיסר - מדרבי יוסי ברבי יהודה.

רש"י מסכת שבת דף קנה עמוד ב
מתניתין מני - דקתני נותן מים לתוך המורסן, דנתינת מים לא זהו גיבולו.
אפילו ר' יוסי מודה - דזהו גיבולו.
קלי - קמח של תבואה שנתייבשה כשהן קליות בתנור, ואותו קמח לעולם מתוק, והוא קמחא דאבשונא, ועושין ממנו שתיתא משמן ומים ומלח שמערבין בו.

רש"י מסכת שבת דף קנו עמוד א
ר' יוסי בר יהודה היא - (דאי רבי לא מהני ליה שינוי דמנתינת מים מיחייב אפילו במידי דלאו בר גיבול, כדאמרינן גבי מורסן, אבל לר' יוסי בר יהודה) דאמר עד שיגבל - הכא גובלין כלאחר יד, כדמפרש ואזיל, והני מילי הוא דקא משני.

שבוחשין - בתרווד, דהיינו גובלין.
ושותים זיתום המצרי - דבלאו רפואה נמי משקה הוא, דתנן: כל המשקין שותה אדם לרפואה (שבת קט, ב).
בעבה - אין גובלין, ברכה בוחשין שאין זו לישא.
בחול נותן החומץ כו' - כלומר: כן דרכו בחול.
לגבלא דבי נשיה - שומר בהמות אביו ומגבל מאכלן.
דקא גביל - מורסן, על ידי שינוי.
בטש ביה - דהא לכולי עלמא אבל לא גובלין תנן.
גובלין - מורסן על ידי שינוי, כדמפרש ואזיל, והוא דקא משני.
ולא מספין - לתורי, אין מאמירין אותן.
ודלא לקיט בלישניה - עגל קטן שעדיין לא לומד לאכול.
והני מילי - דאמרן, דמותר לגבל מורסן.
שתי וערב - פעם אחת מוליך המקל שתי, ופעם אחת ערב.
מנערו לכלי - והוא מתערב מאליו.
אפינקסיה - לוחות קשורות זו עם זו, כאותן של סוחרים.
מהו לפרק - לתת מתוך כלי שלפני בהמה זו, ולתת לפני חברתה.
חדא קמי חדא - מילתא באפי נפשה היא חדא מדה שרגילין לתת לפני בהמה מותר לתת לפני בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באבוס אחד.
אבל תלתא קמי תרתי - הואיל ובחול לא יהיב להו כי האי - הוי טרחא דלא צריך, וכל שכן תרתי קמי חדא.
אמרית קמיה רבי - ר' לוי משתעי, דהוא אמר קדם רבי על הנך אינשי דגבלין שתיתא.
מדר' יוסי בר יהודה - בר פלוגתיה דהוה שרי לעיל אף בעבה ועל ידי שינוי, והיו נוהגין כמותו.

אגלי טל לש, ט, יג,

דרבי סובר דהחויב הוא משום **הרכבת קמח במים**, וזה נעשה תיכף בשעת נתינת המים.

שביתת השבת פתיחה ללש אות יב

ואמנם לרבי **תערובת** מועט נמי גיבול מיקרי, **כל שהמים נבלעים בו.**

(רמב"ם הלכות ביכורים פרק ח

הלכה א- המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן, ושאר העיסה חייבת בחלה, ואותו הקמח שהפריש לשם חלה אם יש בו עומר ועושהו עיסה ה"ז מפריש ממנו חלה כשאר כל קמח חולין.

הלכה ב- **אימתי מפרישין חלה כשיתן את המים ויתערב הקמח במים** מפריש החלה מתחלת דבר שנילוש שנאמר ראשית עריסותיכם, והוא שלא ישאר שם בעריבה קמח שלא נתערב במים שיעור עומר, ואם אמר ה"ז חלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתייר ולכשתעשה כולה עיסה אחת תתקדש זו שבידו לשם חלה ה"ז מותר. +/השגת הראב"ד/ אימתי מפרישין חלה כשיתן את המים. א"א אין יפה לעשות כן אלא אם עשה כן הרי קיים ראשית עריסותיכם שהוא נחשבת עיסה ואם חיוב הוא לעשות כן איך יאכל ממנה עראי עד שתגלגל והוא טבל ולשון הירושלמי הטעהו. +

הלכה ג- הניח העיסה עד שלש הכל וערבה ואח"כ הפריש אין בכך כלום, ואם לא הפריש החלה בצק אלא אפה הכל ה"ז מפריש מן הפת כמו שביארנו.

הלכה ד- **מאימתי תתחייב העיסה בחלה משתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים**, או שתטמטם בשעורים **ותעשה כולה גוף אחד**, ואוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים והכוסמין כחטים ושבותל שועל והשיפון כשעורים.)

משנה ברורה סימן שכא ס"ק נ

(נ) אין מגבלין - הנה קודם שנבוא לבאר דברי השו"ע נבאר קצת ענין לישה. לישה היא אחת מל"ט אבות מלאכות ואיננו דוקא ע"י מים דה"ה בדבש ושומן אווז וכל מיני משקה שנילוש ונדבק על ידם. הנה בענין לישה תניא בברייתא בגמרא דאם אחד נותן קמח ואחד נותן מים האחרון חייב דברי רבי ור' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל ופסקו רוב הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה **אך דעת בעל התרומות וסייעתו לפסוק כרבי דעל ידי נתינת מים נקרא גיבול וכל זה בקמח** או עפר וטיט וחול הדק דהוא בר גיבול וכל כיוצא בהן **אבל בדבר דהוא לאו בר גיבול כגון אפר וחול הגס דעת הרמב"ם וסייעתו דאף אם גבלו פטור מחטאת** ורק איסורא איכא ודעת הרבה ראשונים להיפך דבדבר דלאו בר גיבול אף לר' יוסי ב"ר יהודה לא בעי גיבול ומשנתן בו מים חייב דזהו גיבולו. ועתה נבוא לבאר דברי השו"ע:

ביאור הלכה סימן שכא סעיף יד ד"ה * אין מגבלין

* אין מגבלין וכו' - עיין מה שכ' במ"ב דדעת בעה"ת לפסוק כרבי דתיכף משנתן בו מים חייב וזו היא דעת הי"א הנזכר פה בסט"ז ובסימן שכ"ד ס"ג. **ודע דנ"ל ברור דאפילו לדעת בעה"ת הזו דנתינת מים נקרא גיבול ונתן בו מים מע"ש מ"מ אם גבל אח"כ בשבת חייב ולא אמרינן דזה מקרי לישה אחר לישה וראיה מדאיתא בירושלמי פרק כלל גדול [הובא ברוקח ואו"ז] הלש והעורך והמקטף חייב משום לש והנה מלאכת העריכה היא אחר לישה אלמא דאף שכבר נילוש העיסה מ"מ יש בזה עוד משום לישה והיינו משום דע"י העריכה מתיפה הלישה יותר וכ"ש בזה דמעיקרא בחול לא היה אלא נתינת מים לבד אף דס"ל דזהו גיבולו מ"מ אם מגבל אח"כ**

עושה לישה גמורה בשבת וחייב ואין להקשות ע"ז מהא דכתב הרא"ש בפ"ד דביצה סימן טי"ת על מה שאמר שם וקיטמא שרי דמיירי שנתן בו מים מעיו"ט ונתינתו זהו גיבולו וכבר נתגבל מעיו"ט ור"ל דלכן מותר ללוש אח"כ הקיטמא ולטוח על התנור אלמא דלרבי משנתן מים תו אין חייב משום לישה אפילו לש אח"כ זה אינו דשם דאיירי באפר שהוא דבר שאינו בר גיבול בעצם אלא דחשבינן לרבי נתינת מים כמו לישה ע"כ ליכא למיחייביה תו עוד משום לש כשמערב האפר בהמים אחרי דעצם לישה גם עתה אין כאן והעירוב שמערב עתה האפר בהמים הלא לרבי נחשב עירוב מעת תחלת נתינת המים משא"כ בעניננו דעושה אח"כ לישה גמורה בודאי חייב אח"כ משום לש אף לרבי ובע"כ צריך לחלק כן דלא תקשה על הרא"ש מירושלמי דעורך ומקטף הנ"ל:

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קנה עמוד ב
ואין עושין ממנו עיסה **שאינו בן גיבול לעשות ממנו ככרות, ואין בגיבולו אלא איסורא דרבנן דגזרינן משום גיבול הקמח**

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף יח עמוד א
וי"ל דהתם לאו בר גבול ממש קאמר אלא עירוב, ואיכא למידק דהכא משמע דטפי איכא לחיובי היכא דלאו בר גיבול הוא וקיטמא דלאו בר גיבול הוא **לכולי עלמא מנתינת מים מחייב**

בלילה רכה ובלילה עבה

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנה עמוד ב- קנו עמוד א
תנו רבנן: אין גובלין את הקלי ויש אומרים גובלין. מאן יש אומרים? אמר רב חסדא: רבי יוסי ברבי יהודה היא. והני מילי - הוא דמשני. היכי משני? אמר רב חסדא: על יד על יד.
ושוין שבוחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי. והאמרת אין גובלין! לא קשיא, הא - בעבה, הא - ברכה. והני מילי - הוא דמשני. היכי משני? אמר רב יוסף: בחול נותן את החומץ ואחר כך נותן את השתית, בשבת - נותן את השתית ואחר כך נותן את החומץ.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קנו עמוד א
.... ופרקינן כאן בעבה כאן ברכה, כי אם היא עבה נראה כמו גיבול ולישה ואסור מדרבנן משום גזירה, ואם היא **רכה נראית כמו משקים ולא דמיא [ל]לישה ועיסה ושרי.**

חזון איש נח:ט
נראה דרכה היינו דנשפך ונירוק, אבל אכתי הן גוש ולא נוזל, אבל אם המים מרובים והן רק כמים עכורין אינו כלל בשם לש.

קצות השולחן קל:ג
ונראה דשיעור הבלילה אינו שווה בכל הדברים, אלא בכל דבר כדרך לישתו חייב עליו, ואם משנה ועושה יותר רק מעט, שוב הוי בלילה רכה.

